

תהלתו בקהל הסוידים

דברי תורה, סיפורים ומשלים מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תנ"ג

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי וכו'
הקשה הצדיק מהר"ש מבעלזא ז"ע בשם המגיד,
הרי אסור לשמוע דברי בעל דין אחד שלא בפני
בע"ד השני, וא"כ הא"כ כתיב 'בא' אלי בלשון יחיד.
ורש"י פירש 'הדבר בא אלי', כלומר ענין הויכוח
בא אלי עם שני בעלי הדין. והמגיד תירץ שלא
באים להתדיין אלא בא אחד שיש לו ספק אם יש
בידו ספק גזל מממון חבריו ורוצה להוציא הגזילה
מתחת ידו ובא לברר הדבר אצל משה רבינו.
וכ"ק מהר"י מבעלזא ז"ע תירץ שמדובר שאם

עו"ל עפ"י מש"כ הבעש"ט ז"ע עה"ת פ' שמות,
דאם נודמן לפניו מצות עשה וקשה בעיניו לקיימה
יאמר בפה מלא אותה המצוה הכתובה בתורה ועי"ז
יהיה אפשר לקיימה, וכן בל"ת אם רואה שקשה
לו לעמוד בנסיון כנגד יצרו המפתה אותו יאמר
בפיו מצות ל"ת ואז יה' לו אפשרות לקיימו. וזהו
ידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר, וכפי
שכתב רש"י הק' שיאמר על הן הן ועל לאו שיאמר
הפסוקים המפורשים ואז יוכל להתגבר בנקל.
(ערוגת הבושם)

מדוע לא כתבה התורה ק וישמח יתרו. וי"ל
דאמר חז"ל בשבת קל. 'כל מצוה שקיבלו עליהם
בשמחה כגון מילה, שנאמר: 'שש אנכי על אמרתך
כמוצא שלל רב', עדיין עושים אותה בשמחה. א"כ
מתורץ ב' הקושיות. דאם היה כתיב 'וימל' יתרו, לא
היה יודעים שקיים המצוה בשמחה, ואם היה כתוב
רק 'וישמח' יתרו, לא היינו יודעים על מה שמח,
לכן כתבה התורה 'ויחד' ללמד אותנו ב' הדברים
שקיים בעצמו מצות מילה בשמחה.
(לקוטי כרם שלמה)

**ברוך ה' אשר הציל אתכם
מיד מצרים ומיד פרעה
אשר הציל את העם
מתחת יד מצרים**

הנה הכפיל יתרו
את הדברים שאמר,
ונראה כמיותר. וי"ל
דידוע ששבט לוי לא
עבדו במצרים ולא היו
משועבדים כלל לעבודה
לפרעה, אבל היו תחת
ממשלת מדינתו. ועל
זה אמר יתרו, ברוך ה'
אשר הציל אתכם',
כלומר אותך ואת אהרן
ואת כל השבט לוי הציל
ה' שיצאתם מרשותו
וממשלתו כי 'יד' פירושו
'רשות', כמ"ש: 'ויקח
את כל ארצו מידו',
שהפירוש גם שם
'מרשותו'. ואח"כ אמר

'אשר הציל את העם'
שהם שאר בני ישראל,
מתחת יד מצרים,
מלהיות נרדה ונכנע
תחתם, והתרגום מוכיח,
כי "מיד מצרים" הוא
מתרגם 'מידע דמצראי',
פירוש מרשותם. ועל
"מתחת יד מצרים"
מתרגם 'מתחות מרות
מצראי', ומרות פירושו
סבל ועבודה קשה.
(תולדות אדם)

**עתה ידעתי כי גדול ה'
מכל האלוהים
כי בדבר אשר דוד עליהם
ויש לדקדק, מה הלשון
'ידעת' וכי רק הוא ידע,
הרי כל העולם כולו
ידע את אשר עשה ה'
במצרים, והיה צריך לומר
עתה 'נודע' כי גדול ה'.**

וי"ל, דהנה בתרגום כאן תרגם 'בדבר אשר זדו' –
'בפתגמא די חשובי מצראי למידן ית ישראל ביה
דיננו'. ובהגדה של פסח מביא דרשות חז"ל על
הפסוק 'ברוע נטויה זו החרב' וכו' כמ"ש 'דס ואש'
ותמרזן עשן', שהביא הקב"ה עליהם מכת חרב
ואש חוץ מהעשר מכות. וכאשר פרעה התייעץ

א מעשה אויף שבת

מלשחוק, ויחר אפו על הרב שהלך בראש
התהלוכה, ויכה את הרב על הלחי, והרב לא
שת לבו גם לזאת, וילך הלאה ופניו מועדות
אל קבר שמעון הצדיק,

בהגיעו לשם, כרע הרב על ברכיו, ואמר
סליחות בדמעות שליש, וכל המקלה אשר
מסביב לראש הרבנים, נשאו קולם ויבכו על
יד המצבה של הצדיק, וכשגמרו את צקון
לחשם, והתחילו לחזור הביתה, פתאום
התנשא רוח גדול וזקק מאד, ותכלת הרקיע
התכסתה בעבים, ואגלי מטר כבדים התחילו
לרדת ממרומים, וכל הקהל פתחו לראשם
את מטריית הגשם להגן עליהם מזרם וממטר,
וכאשר הגיעו לתחנת המשטרה הסמוכה
לשער שכם, יצא הקצין לקראתם, ויאמר,
עתה ידעתי כי יש אלקים בישראל, ובזכותכם
באו הגשמים לרוות פני תבל, ויתנפל לפני
הדום רגלי הרב, ויחל את פניו לסלוח לו, על
שהכלימו והרים ידו עליו, והרב נענה לו ויאמר
סלחתי כדברך,

אז לקחהו הקצין על זרועותיו, וישארו בכל
הדרך עד שהגיע אל משכנו, והמטר לא חדל
במשך שלשה ימים רצופים. וכל הישמעאלים
והנוצרים הודו בפה מלא כי בזכות היהודים
ורבותיהם באו מטרות העז האלה, וכי תפלת
היהודים ותחנוניהם, רצויה בפני השם יתברך,
ואת שועתם שמע ויושיעם, והכל פצחו פיהם
בשירה וזמרה לקול כנורות ותופים,

ביום הרביעי בא קצין המשטרה אל הרב,
ויבקשהו לספחהו לברית אמונת אומן של
היהודים, ונשאו לשרתו כעבד בכל הימים.
(עוד יוסף חי סוף פרשת בשלח). צא ולמד
כמה היתה גדולה מדת הבטחון של הגאון
הראשון לציון, שציוה את קהל מרעיתו, לצאת
בקרית חוצות ובפרהסיא עם מעילי הגשם
והמטריית לסוכך עליהם, מפני הגשם שעתיד
לבוא, ואילו חס ושלום לא היה יורד הגשם,
כמה בושח וחרפה היה עוטה על עם ישראל,
ובכל זאת לא נרתע הרב מלעשות כן. והשם
יתברך המתאוה ומשתוקק לתפלתם של
צדיקים ענהו ממרום קדשו, כי גדולה תפלה
יותר מן הקרבנות.

**הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתם של
צדיקים,** כמבואר ביבמות (ד.ס). וכן נאמר
(משלי טו ח), ותפלת ישרים רצונו.

**מעשה שהיה עם הגאון הראשון לציון רבינו
משה גלאנטי** (רבו של הפרי חדש), שבשנה
אחת שהיתה שנת בצורת, ונפש המון העם
מתושבי ירושלים היתה מלאה דאגה, כי
כמעט עבר כל החורף ולא נראתה אפילו עב
קטנה להודיע את קול המון הגשם, לא רק
לצורך היבול לתבואת השנה, אלא גם לצורך
שתייה, מן הבורות אשר בירושלים, שהתרוקנו
לגמרי, ומים אין לשותות. והפחה שהיה איש
רשע צורר היהודים שלח מכתב התראה
לראש הרבנים בירושלים, הוא הגאון רבי משה
גלאנטי, שאם לא יתפללו היהודים על הגשם,
ויביאו גשמי רצון ברכה ונדבה, תוך שלשה
ימים מהיום, כשלחו כלה גרש יגרש את כל
היהודים מירושלים, כי רק באשמתם ארובות
השמים סוגרו, וסיים, הנה אתם היהודים
מתפארים להיות עם בחירי ה' בקוראכם אותו
אבינו אתה, הנה כעת שאנו בצרה ומצוקה,
הראו לנו את כח תפלתכם, ואם לא, חי הנביא
כי כשהדרין ע"ד ומה שעשה עשה מצד
אהבת ה', משא"כ
הנביאים היו מצווים
על זה לכן הם נקראים
שומרי מצוותי.

ראש הרבנים הכריז צום ועצרה, וכל היהודים
נאספו בבית הכנסת המרכזי, ובכו והתחננו
לצור ישראל, שישמע לקול תחנונם, ויוריד
להם מטרות עוז. ויהי ביום השלישי בנסות
השמש לערוב, ציוה הראשון לציון אל כל
הקהל ללכת עמו אל קברו של שמעון הצדיק
להתפלל שם בעד הגשם, ושכולם יבשו
מעילי חורף ומגפים גבוהים, ויקחו בידם
מטרייות, מפני שכאשר יחזרו מן הקבר יהיה
גשם שוטף ורוח זלעפות. וכולם שמעו לקולו,
אף על פי שבסתר לבם, המה ראו כן תמהו,
שרהי השמש זורחת בכל עוזה ותוקפה, ואין
עב ברקיע אפילו כפסת יד, וכעצם השמים
לטוהר, אך האמינו בדברי הרב ויעשו כן. ויהי
בצאתם משער העיר הנקרא "שער שכם", ראה
אותם קצין המשטרה אשר בנקודת תחנת
המשטרה שם, שכולם הולכים עם מעילי
חורף ומטרייות בידם, לא היה יכול להתאפק

ויחד יתרו

במס' סנהדרין צד, איתא, רב אמר שהעביר
חרב חדה על בשרו – מילה לשם גירות. והקשו
המפרשים, מדוע לא כתיב וימל יתרו. ורש"י
כתב 'וישמח', כמ"ש בתרגום 'וחד'. והקשו ע"ז,

ה' אחד' וכו' וכלל גם העשה של אנכי וגם הלאו
של לא יהיה לך. וזה מרמז הפייטן בזמירות יום
שבתון שאומרים בשבת קודש ובאו כולם בכרית
יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד ופתחו וענו ה'
אחד.

(ליקוטי מהר"מ שיק ז"ע)

עם יועציו הלא המה יתרו, איוב ובלעם, איך לדון את ישראל, אם באש הרי אברהם ניצול מאש מאור כשדים, ואם בחרב הרי יצחק ניצול מחרב בעקידה וא"כ אין להם שליטה על ישראל ולכן החליטו לדונם במים שה' הבטיח שלא יביא מבול לעולם ולכן נענישו מדה כנגד מדה כי אמרו חז"ל בקידושין מ, דבאומות העולם 'מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה', ויתרו היה מהיועצים שהציעו לפרעה לדון את ישראל באש ובחרב ולבסוף המצררים עצמם נדונו באלו המכות שחשבו להשמיד את ישראל. ולכן אמר יתרו עתה ידעת ששקב"ה דן המצררים בדבר שאנו רצינו לעשות ולבני"ו ולכן אמר 'ידעת' - אני בעצמי, כי הוא לבד ה' בין היועצים לפני שנתגייר.

תכלת מרדכי

להרה"ג הצ"ר רבי מרדכי בנעט זצ"ל

אם בהמה אם איש לא יחיה

יש לפרש הכוונה בדרך מוסר, 'אם בהמה אם איש', אחד שמתנהג לפעמים כבהמה, כלומר כאשר הוא חוטא, כמ"ש בספה"ק, הטעם שאדם חטא ומביא בהמה לקרבן, כי כאשר עשה החטא היה כבהמה, לכן מביא 'בהמה תחת בהמה'. 'אם איש', אפילו שמתנהג לפעמים גם כ'איש' שאינו חוטא, לא יח, זה אינו חיים נכונים כי צריך להיות תמיד מתנהג ועולה בקדושה.

(עשרת ישועה)

ויתצבו בתחתי הדר

בשבת פח הובא, שכפה ה' עליהם הר כגיגית, כלומר שהוצרכו בעל כרחם לקבל התורה"ק, נראה מכאן שגם שאין לאדם חשק ללמוד ולעבוד את ה', מ"מ אינו בן חורין להבטל ממנה, רק יעשה בע"כ גם בלי חשק. ולכן היה הקבלה תחת כפיה ללמד לדורות, שבכל אופן יכריח עצמו ללמוד ויקבל שכתרו ואחר"כ יתקיים "טעמו וראו כי טוב ה'".

(בן פורת יוסף בשם הבעש"ט הק')

ויאמר משה לא יוכל העם לעלות וכו'

ויאמר אליו ה' לך רד וכו'

יש להבין, מדוע סירב משה להזהירם שנית שלא יעלו, ומדוע אמר לו ה' לך רד והתרה בהם שנית. הנה משה רבינו ע"ה היה ברמה גבוה כזאת ולא הבין איך שייך בכלל לעבור פי ה' חלילה אחר שהזהירם כבר פעם אחת. בדרך הטבע א"א לעבור ולמה צריך כלל להתרות שנית. ולכן אמר לו ה' רד', כלומר רד מגדולתך כמו בחטא העגל, הכוונה רד מגדולתך, גם כאן תרד ממדרגתך הרמה למדרגת אדם פשוט, ואז תראה שאם רוצים אז בקל יכולים לעבור פי ה' ולכן צריך להזהירם שוב בשעת מעשה.

(בוצינא דנהורא הרה"ק ר' ברוך ממזיבוז ז"ע)

ומשה עלה אל האלוהים

איתה במדרש תנחומא פ' האינו אמר ר' יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום בקשו מלאכי השרת להורגו, ואמר להם משה בשביל שני דברים שנתנו לי אתם מבקשים להרגני כיון ששמעו כך, הניחוהו. לא מוזכר שם במדרש איזה שני דברים נתנו לו, ומה איכפת להם למלאכים. ויש לומר דאמרו חז"ל בסנהדרין נו: דבמרה נתנו לבני"ו - ע"י משה רבנו - ב' מצוות, שבת ודינין. ואמרו חז"ל בשבת קיט 'כל המשמר שבת כהלכתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית'. ובשבט י' 'כל הדין דין אמתי לאמיתו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית'. והנה המלאכים טענו כי התורה מגיע להם מדין 'בר מצרא' שהם קרובים לה' בשמים יותר מישראל. אבל יש לנו דין, שבשותף לא שייך דינא ד'בר מצרא', ואם ישראל שומרים שבת ודינין א"כ הם שותפים להקב"ה ואז אין המלאכים יכולים לטעון שמגיע להם התורה. וזה הב' דברים שנתנו למשה כמורה, וע"ז ענה משה למלאכים שהב' דברים לא לקח לעצמו אלא ה' נתן לו.

(מקח טוב, תוספת אהרן בהקדמה)

ושמרתם את בריתי כי לי כל הארץ

יש לפרש עפ"י דברי המדרש שאל האי מינא אם

הקב"ה שומר תורתו היאך מוריד גשמים בשבת מרשות לרשות? והשיב לו התנא כיון שכל העולם כולו של הקב"ה הרי מותר לו לטלטל בחצר שלו ממקום למקום, והנה מצינו שבשבת נקרא ברית כמ"ש לעשות את השבת לדורתם 'ברית' עולם וזהו ושמרתם את בריתי הכוונה לשבת שנקרא ברית, ואם תשאל א"כ היאך מוריד גשמים בשבת אומר הכתוב כי לי כל הארץ וא"כ הרי הכל רשות אחד ואין שום איסור להוריד גשמים באותה רשות. (ויגד יעקב)

לא תרצח

הנה בציבור קוראים לא תרצח בקמץ תחת הצ' וביחיד קוראים בפתח תחת הצדיק רמו למה שאמרו חז"ל על הפסוק כי רבים חללים הפילה - זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ופותח פיו לכל שואל וזה לא תרצח בפתח, שפותח פיו להורות אע"פ שעדיין לא הגיע להוראה והמשך הפסוק

בראשם ואמרו "ה' אלוקינו ה' אחד" ודיבור זה תשובה על שני הדברות ששמעו ביחד, ה' אלוקינו על אנכי ה' אלוקיך וה' אחד על לא יהיה לך, וזה נרמז בזמורת של שבת "ובאו כולם בברית יחד וכו' ופתחו וענו ה' אחד"

(כ"ק מהר"ש מבעליא ז"ע)

עשרת הדברות

כתב בס' הרוקח פר' ואתחנן שעשרת הדברות נאמרו בניגון ובנעימות קול וגם יעקב אבינו ידע הניגון והנביאים היו מתנבאים באותו ניגון.

והחזקו בהקדמתו לפירושו עה"ת כתב ששמע בחלומה את עשרת הדברות בקול נעימות של ניגון, ובס' מגילה לב, אמר רבי יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו אומר הכתוב (יחזקאל כ'): וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים, ובתרגום על תהלים עה"פ: ובתורתו יהגה יומם ולילה, תרגם ובאורייתא מרגן יומם ולילה ורינה הוא אחד

בימי הרב הקדוש הרבי ר' זושא זצלה"ה אחיו של הרב רבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע, היה באנפולי דוכס אחד גדול משירי פולין שהעיר וכל סביבותיה היו שייכים לו כמשפט הדוכסים בימים ההם.

פעם אחת נגנב אצל הדוכס סכום מעות הרבה ולא נודע מי הגנב, והעליל על היהודים שבעיר שהם גנבו המעות והזהיר אותם שיחזירו לו המעות, וקבע להם זמן באם לא ישלמו לו המעות עד אז, יגרש את כל היהודים מכל גבולותיו.

ותהום כל העיר מפחד פתאום, ובאו בבהלה בקול יעקה אל הרבי הק' ר' זושא להודיע אותו את הבשורה הרעה הזאת אשר עלתה השר, והיה אז שם באנפולי אצל הרבי הקדוש ר' זושא גביר אחד מעיר קארין, והגביר ההוא היה מכר של השר הדוכס מעיר אנפולי והיה חשוב ונכבד מאוד בעיניו, ושלח הרבי הקדוש ר' זושא את הגביר ההוא אל הדוכס שיאמר לו שהרבי הקדוש בעצמו יחזיר לו כל המעות כשלימות, רק שימתין לו שנה תמימה, ותיכף ככלות השנה יתן לו את המעות ולאישור דברי הרבי הקדוש נתן הגביר להשר הדוכס הנ"ל ערבות מצידו שאם לא ישלם לו הרב את המעות בכלות השנה יתן הוא לו את כל המעות בעבורו מכיסו.

הגביר הלז חשב בדעתו שהרבי ר' זושא יטריח עצמו למצות פדיון שבויים ויסע על העיר ועל המדינה לקבץ את כל המעות הנצרך ובוודאי יכול במשך שנה לאסוף את כל הסכום הנדרש לפדיון העלילה באנפולי, אך הרבי ר' זושא לא עשה שום התפעלות חיצונית בענין זה וישב בביתו ועסק בעבודתו כדרכו בקודש כאילו לא היה שום צורך לדבר כלל אודות קיבוץ המעות.

בראותו כי קרב הזמן והרבי הק' לא עושה עדיין כלום נסע הגביר ההוא אליו לאנפולי להזכיר אותו בדבר, ולמהרו באסיפת המעות כי הזמן קצר והמלאכה מרובה. אולם הרבי הקדוש לא הגיב לו

ועצומים כל הרוגה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ומקמץ וסוגר פיו מלהורות וזהו לא תרצח בקמץ תחת הצדיק שקומץ פיו מלהורות.

(הגאון מוילנא ז"ע)

והיהתם לי סגולה מכל העמים

ס"ת מילה לרמוז בזה שעם ישראל נבדלים משאר האומות בגופם ע"י מצות מילה ולכן מרומז זאת בסופי תיבות הנ"ל שע"י מצוות מילה בני"ו מובדלים ומופרשים מכל העמים.

(פניני הקדמונים)

וידבר אלי את כל הדברים האלה לאמר

וברש"י הק' שהיו ישראל עונים על הן הן ועל לאו לאו, הנה "אנכי" ו"לא יהיה" נאמרו בדבור אחד וא"כ בעת ששמעו ישראל אנכי ולא יהיה לך, שני דברות הראשונות, לא ידעו אם לענות "הן" על אנכי או "לאו" על לא יהיה לך, ולכן נכנס עצה ומחשבה

מעשה

מאומה על דבריו, רק אמר לו בקצרה לא לפחד כי לא מכיסו שלם.

ויהי כאשר הגיעו ימים האחרונים של הזמן המוגבל ככלות השנה, שלח הרב אל הגביר שלח אל השר הדוכס ויבקש אותו בשמו כי ליום מחור יקבץ יחד את כל עבדיו כולם איש מהם לא יחסר, ואז יבוא הרב גם כן שמה ויראה נפלאות.

ועיש הדוכס כן והקהיל את כל העבדים כולם ליום המחרת והעמיד אותם כסדר לפני החצר ויבוא הגביר ויודיע להרב כי כבר נקהלו כולם ועומדים יחד ולקח הרבי הקדוש את מקלו ביזו, והדוכס וכל ביתו ואוהביו וקרוביו ומיודעיו ועומדים ג"כ לראות בנפלאות אשר אמר הרב לעשות ויבט הרב על פני כל עבדי החצר שעמדו כסדר ויפן אל הדוכס ויאמר אליו הנה חסר כאן עוד אחד מן העבדים וישלח הדוכס לחפש וימצא את העבד הפחות שבפחותים שעבודתו היתה לנקות הזבל באורוות על הסוסים והנה הוא יושב שם בתוך האורווה על משמרתו.

וימהרו וירוצוהו אל שאר העבדים ואז פתח הרב הקדוש את פיו בקול רעש והתחיל לומר ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת. ובאמרו זאת, חל פחד ובהלה על העבד השפל ההוא ואחזתו נפל ורעד על ששקשקשו שיניו בפיו ולא יכול היה לעמוד על עמדו מחמת החלחלה הגדולה שאחזתו, ויתחנן אל הרב מאוד שיפסוק מלדבר דברים ותיכף יביא את הגניבה לכאן, ויצו הרב ויניחוהו ויציאוהו מביין השורה ותיכף רץ וחפר חפירה שם באורווה והוציא משם את כל הגניבה שהיתה עדיין בשלימותה וראו כולם נפלאות השי"ת על ידי הצדיק ר' זושא ז"ע א.

בכפר אחד הסמוך להעיירה צאנז גר יהודי ירא שמים, והיה לו שם בית מזיגה ומלון, פ"א בא עליו עני עובר אורח שהלך קרוצו ובלוי וטלאי על גבי סלאי, נתן לו היהודי לאכול ולשתות, ואחר ברכת

מלשונות של שמחה כמ"ש גילה רינה דיצה וחדוה. ובמשניות ערכין פרק ד' ביכין הובא שהיו לומדים המשניות בניגון מיוחד ולפעמים היו זוכרים את הנגון ונשכח מחסירתא עד שפלפלו בלשון המשנה ואמרו חסורי מיסרסא והכי קתני, כי ראו שזכרו הניגון ושכחו את לשון המשנה וע"י הפלפול נזכרו בלשון המשנה מה שהיה חסר שם, וכן כל החסורי מחסרה שנמצא בש"ס.

קבלת התורה

ר' אליעזר בן עזרי' אומר ערב שבת בששה לחודש בשש שעות ביום קבלו ישראל את עשרת הדברות ובשעה תשיעית חזרו לאהליהם.

(פרקי דר"א פרק מז)

והרד"ל כתב שנראה לו שבני"ו קמו אחר ב' שעות וקודם הלכו לאסוף את המן שאם הם ימיתו ויילכו

רק לאחר מ"ת יתקיים וחס השמש ונמס ולא יהיה להם מה לאכול ובדאי אחר ג' שעות היו צריכין להתפלת מנחה קטנה.

זכור את יום השבת לקדשו, וזכרו על היין
במס' כתובות קג, מובא שרבנו הק' (רבי יהודה הנשיא) היה מגיע לביתו אחר מותו בערב שבת לעשות קידוש להוציא את משפחתו בקידוש עד שפעם אחת שמע שהשפחה ספרה לחברתה שרבינו הקדוש נמצא כעת בביתו אז אמר שאינו רוצה להוציא לעז על צדיקים אחרים שלא באים אחר פטירתם ולכן הפסיק לבוא. ובס' חסידים סי' תתשכ"ט כתב: שהיה נראה אז לבוש בבגדי חמודות של שבת שהיה רגיל ללבוש בחייו, וכן איתא בס' יחסי תנאים ואמוראים שכתב רבי יהודה בן ר' קלונומס וז"ל: ובאגדה מפורש שכך היה מנהגו של רבי יוסי הגלילי כשבא לביתו במוצאי שבת שאשתו הביאה לו יין ונר ובשמים

מסוגלים לעסוק בהם בתורה והלומד באלו השעות יראה סימן יפה בלימודו.

מדוע לא השתחוהו יתרו למשה
כיון שהיה ידוע שיתרו עבד את כל העבודה זרה שהיה בנמצא וכמו שכתב רש"י הק' על הפסוק 'עתה ידעתי כי גדול ד' ואם היה יתרו משתחוה למשה היו חושדים בו שמחשיב את משה לאלוהות ולכן משתחוה לו.

ויאמר יתרו לא טוב הדבר וכו'
אחד מהשמות שהיה ליתרו הוא "יתר" על שם שאמר פרשה אחת בתורה שנאמר "ואתה תחזה", יש להבין מדוע אמר רש"י שהפרשה שאמר יתרו זה ואתה תחזה הרי כתוב כמה פסוקים לפני כן, שהתחיל לא טוב הדבר אשר אתה עושה וכו' אלא רואים מכאן שלומר דברי ביקורת בלבד זה לא חכמה כי זה כולם יכולים לעשות אלא החשיבות של יתרו שהוא הסביר מה נן לעשות והוא נתן את העצה למשה שיקח עורה לדון את ישראל וזה ואתה תחזה וזה נחשב לפרשה כי כאן אומר יתרו איך לשפר את המצב.

מדוע התערב יתרו בענינים שלא שייך אליו יש להסביר ע"י הגמרא בסוטה י"א שיתרו היה מיועצי פרעה ובמדרש (כ"ז-ו) איתא שיתרו נתן עצות לפרעה איך לשעבד את ישראל אלא שברח אח"כ ועתה כשבא להתגייר רצה לעשות תשובת המשקל ולראות לשפר את התנאים של בני ישראל לכן יעץ עצות להקל מהם טירחה יתירה.

ויצילני מהרב פרעה
בירושלמי ברכות פרק ט' א"ר ינאי כתיב וברח משה מפני פרעה וכי אפשר לבשר ודם לברוח מפני המלכות אלא בשעה שתפש פרעה את משה חייבו להתזי את ראשו וקהת החרב מעל צווארו של משה ונשבר, והוסיף ר' אביתר ולא עוד אלא שנתנו החרב מעל צווארו של משה והלך על צווארו של קוסנתיירו הממונה על הריגה והרגתו, ובר קפרא תני מלאך ירד מהשמים ונדמה להם בדמות משה ותפשו את המלאך וברח משה.

לאכל לחם עם חותן משה
בכמה מקומות נהגו לעשות סעודה בסוף השבוע של פרשת יתרו ונקרא בפי הבריות "סעודת יתרו" לזכר הסעודה שעשו בבוא יתרו אל בני ישראל להתגייר והיה זה סעודת הברית של הגר הראשון ביום ברית מילה שלו, ונראה שעיקר סעודה זו לכבוד מתן תורה הנוצר בפרשת יתרו.

זכור את יום השבת לקדשו
הובא בילקוט שמעוני (ירמי' שט"ו) בעולם הזה אדם הולך ללקוט תאנים בשבת אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד לבוא אם אדם ילך ללקוט תאנים בשבת התאנה צוחת ואומרת שבת היום.

זכור את יום השבת לקדשו, וזכרו על היין
במס' כתובות קג, מובא שרבנו הק' (רבי יהודה הנשיא) היה מגיע לביתו אחר מותו בערב שבת לעשות קידוש להוציא את משפחתו בקידוש עד שפעם אחת שמע שהשפחה ספרה לחברתה שרבינו הקדוש נמצא כעת בביתו אז אמר שאינו רוצה להוציא לעז על צדיקים אחרים שלא באים אחר פטירתם ולכן הפסיק לבוא. ובס' חסידים סי' תתשכ"ט כתב: שהיה נראה אז לבוש בבגדי חמודות של שבת שהיה רגיל ללבוש בחייו, וכן איתא בס' יחסי תנאים ואמוראים שכתב רבי יהודה בן ר' קלונומס וז"ל: ובאגדה מפורש שכך היה מנהגו של רבי יוסי הגלילי כשבא לביתו במוצאי שבת שאשתו הביאה לו יין ונר ובשמים

עניות ודחקות והיה לומד כל הלילה וכשהיה נחלש היה הולך לבית המזיגה לחזק לבו בלגימת כוס יי"ש והרבה פעמים לא היה לו לשלם והיה הבעה"ב כותב על הכותל את החוב וכשהגיע לסכום גדול היה משלם בפעם אחת. פעם אחת באו שני בעה"ב מהקהלה שלו וראו שם שכתוב את שם הרב שלהם וספרו לחבריהם והחליטו הקהלה לסלקו מהרבנות והובילו אותו על עגלה של אשפה בבזיונות אל מחוץ לעיר אח"כ נתקבל הט"ז לאב"ד באוסטרא בכבוד גדול ואז הדפיס את הט"ז על שולחו ערוך ובאותו תקופה היה קושי יישי"ש גדול להשיג יין לקידוש ולא היו ענבים בכל המדינה ע"כ כתב בספרו שמונתר לעשות קידוש על יי"ש לכל המקומות חוץ מהעיר פרוזא ששם הוא היה הרב בראשונה והסיבה כי הם שונאים את היי"ש ולא נקרא אצלם חמר מדינה והם מגנים מי ששותה יי"ש.

וחולה כבר היית, על כן תבחר לך ללכת בגולה. הסכמתי, ואז אמר לי עוד הצדיק: עתה אלמדך כיצד עורכים גלות ראשית כל, כל מה שיש בידיך עתה, מלבושים ומעות, תניח אצלי, ותלך מכאן בבגד יישי"ש קרוע, במקום שתלך, לא תהיה שם למחר ביום, אם תרעב, לא תבקש משום איש לא נדבה ולא לאכול, רק אם יתנו לך אנשים מעצמם, מחמת רחמנות, תיקח. אבל אתה לא תתבע בפה, כל שלוש השנים לא תבוא אל ביתך, ואני מתיר לך רק זאת, שבסוף השנה תלך לעירך, ותעמוד מחוץ לעיר, ותשלח שליח לאשתך, שתביא לך את הפנקסאות מכל עסקיך, ואם תראה שיש הפסד בעסקיך, אז מותר לך לשוב הביתה, אבל אני מבטיח לך, כי עסקיך לא ילכו לטמיון, וכל שלוש השנים אסור לך לנסוע בעגלה, עליך ללכת רגלי דווקא, ובסוף שלוש השנים תבוא אצלי, ואחזיר לך את החפצים שלך, וגם אתן לך תיקון איך להתנהג בביתך כל ימי חייר.

לקחתי ברכת פרידה מהצדיק, והלכתי להיות נע ונד כאשר ציווני, וזה לי שתי שנים שאני הולך כך, כעת שמעתי, שהרה"ק ר מאיר מפרמישלאן נפטר והלך לעולמו, והוא ציוה אותי להיות אצלו בסוף שלוש השנים, ואיני יודע מה לעשות, ושמעתי שבצאנו יש רב שהוא צדיק הדור, על כן אני הולך אליו שיאמר לי מה לעשות, ובכן, לא אקבל מידך נדבה, כי עכשיו אני הולך לא בגולה, רק להצדיק מצאנו.

כאשר שמע היהודי את סיפורו של האורח, נסע תיכף יחד עמו לצאנו, למען לדעת את סוף הדבר, והיה בבואם לבית רבינו הקדוש שבצאנו, ועוד לא הספיק האיש להכין לפניו את שאלתו, אמר לו הרב: לך לביתך, ותסע דרך העיר פרמישלאן, ותלך שם על קבר הצדיק ר מאיר ז"ל, ותאמר לו שהרב מצאנו אמר, כי די לך שתי שנים, משום שקיימת אותן במסירות נפש ממש. האיש עשה כן. ונסע לדרכו לשלום.

אויף שבת

המזון רצה לתת לו גם נדבה, אבל העני לא רצה לקבל, חשש היהודי שמא מעטה הנדבה בעיניו, ורצה להוסיף לו אבל העני אמר לו: אל יפציר בני כבודו לקחת מאיתו נדבה, כי ב"ה עשירי גדול אני. **נשתומם היהודי על דבריו, ושאלו לסיבת נודויו, סיפר האורח את קורותיו. אני גר בעיר פעסט, ויש לי שם כמה כפרים ושדות וכרמים, פעם אחד נגנב ממני סכום כסף גדול מאוד, ולא ידעתי מי הגנב, והיתה אצלי משרתת בתולה יתומה, וחדשנו בה כי היא גנבה את הכסף, לקחנו אותה לשר העיר, והשוטרים הכוהו שתודה על הגניבה, אבל היא באחת שלא גנבה מאומה, ושלחה לביתה, מחמת ההכאות מהשוטרים נפלה למשכב, ולאחר כמה ימים מתה. והנה כשני שבועות אחרי מיתתה נמצאה הגניבה, רעדה אחזתני כשהבנתי כי הייתי חושד בכשרים, ועל ידי מתה היתומה, ונסעתי אל הרה"ק ר מאיר מפרמישלאן צוק"ל, שיתן לי תשובה לכפרה על העון אמר לי הרה"ק: בחר לך אחד משלש אלה או שתמות, ויהיה לך עולם הבא, או שתהיה חולה מוטל במיטה שלוש שנים, והיו לך יסורין הממרקין עונותיו של אדם, או שתהיה שלוש שנים נע ונד בגלות, כדין הורג נפש בשגגה. לא יכולתי להסכים בנפשי אף לא אחד מכל העונות המיתרה בלי רצוני, שלחתי תיכף מידי טלגרמה וגי מעות לפדיון נפשו, אל הרה"ק ר מאיר, וכתבתי שיתפלל עלי שאשוב לאיתני, ואז אסע אליו ואקבל עלי כל מה שיאמר, וכן היה, ולאחר כמה שבועות שבתאי לאיתני, ונסעתי לפרמישלאן. בבואי אל הצדיק אמר לי: למות יש לך עוד פנאי,**

להבדלה ובשעת פטירתו אמר לאשתו שלא תשנה ממנהגה גם לאחר פטירתו וכן היה גם לאחר פטירתו ובס' שבט מוסר פרק לה, כתב: שר' יוסי הגלילי בא בכל שבת לביתו.

קידוש מתוך הסיוד
בס' בית רחל מבעל הסמיכת חכמים – רבי נפתלי כ"ץ, שהיה מנהג בעל הט"ז לומר קידוש של שבת מתוך הסיוד כי לפעמים מתארחים כאלו שלא יודעים בע"פ ולכן כדי שלא יתביישו אומר הבעה"ב ג"כ מתוך הסיוד וגם שיש קדושה באותיות וגם שזה דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בע"פ, ואע"פ שזה שגור בפיו אבל כשמוציא אחרים ידי חובתם צריך שיאמר מתוך הסודר. **קידוש על יין שרף**
הט"ז היה רב בעיר פרוזינא והיה חי שם מתוך

זכור את יום השבת לקדשו, וזכרו על היין
במס' כתובות קג, מובא שרבנו הק' (רבי יהודה הנשיא) היה מגיע לביתו אחר מותו בערב שבת לעשות קידוש להוציא את משפחתו בקידוש עד שפעם אחת שמע שהשפחה ספרה לחברתה שרבינו הקדוש נמצא כעת בביתו אז אמר שאינו רוצה להוציא לעז על צדיקים אחרים שלא באים אחר פטירתם ולכן הפסיק לבוא. ובס' חסידים סי' תתשכ"ט כתב: שהיה נראה אז לבוש בבגדי חמודות של שבת שהיה רגיל ללבוש בחייו, וכן איתא בס' יחסי תנאים ואמוראים שכתב רבי יהודה בן ר' קלונומס וז"ל: ובאגדה מפורש שכך היה מנהגו של רבי יוסי הגלילי כשבא לביתו במוצאי שבת שאשתו הביאה לו יין ונר ובשמים

זכור את יום השבת לקדשו, וזכרו על היין
במס' כתובות קג, מובא שרבנו הק' (רבי יהודה הנשיא) היה מגיע לביתו אחר מותו בערב שבת לעשות קידוש להוציא את משפחתו בקידוש עד שפעם אחת שמע שהשפחה ספרה לחברתה שרבינו הקדוש נמצא כעת בביתו אז אמר שאינו רוצה להוציא לעז על צדיקים אחרים שלא באים אחר פטירתם ולכן הפסיק לבוא. ובס' חסידים סי' תתשכ"ט כתב: שהיה נראה אז לבוש בבגדי חמודות של שבת שהיה רגיל ללבוש בחייו, וכן איתא בס' יחסי תנאים ואמוראים שכתב רבי יהודה בן ר' קלונומס וז"ל: ובאגדה מפורש שכך היה מנהגו של רבי יוסי הגלילי כשבא לביתו במוצאי שבת שאשתו הביאה לו יין ונר ובשמים

לא תעשה כל מלאכה אתה וכו' ובהמתך וגרד
היה הגר צדק אחד שאחר כמה שנים שהתגיייר היה
מייצר מאוד על אשר שם לב שהתורה מעריכה אותו
פחות מבהמה כי כתוב לא תעשה כל מלאכה ופירט
הכתוב אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרד
וכו' וכל התינוצים שאמרו לו לא נכנס בלבך,

אלא באמת התינוץ על זה שהפסוק כותב קודם כל
אלו שהאחריות מוטלת על אבי המשפחה ואחריות
מעשיהם ושביתתם הוא עליו, אבל הגר שביתתו
מוטלת על עצמו ולא על אבי המשפחה לכן נכתב
בפני עצמו.

(דברי יחזקאל)
בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וכו'
יש לדייק שהפסוק היה לכתוב בכל מקום אשר
תזכיר ולא אשר אזכיר, ויש לפרש הדנה ביום
כפורים במוסף בסדר העבודה או אומרים
והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים
את השם הנכבד והנורא יוצא מפי כהן גדול
בקדושה וטהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים
על פניהם ואומרים ברוך שם כמל"ו, והפירוש הוא
שהכהן גדול היה עושה כ"כ הרבה הכנה דקדושה
לפני שהוציא את שם ה' עד שהיה שכינה מדברת
מתוך גרונו ויוצא מפיו מעצמו שם השם הנכבד
ולכן כתוב בפסוק "אשר אזכיר את שמי" שהקב"ה
בעצמו מזכיר את שמו ויוצא מפיו של כ"ג,
והנה העם כשראו איזה הכנה דרבה עשה הכהן גדול

להוציא את ה' מפיו
ועלו במחשבתם
איך אנו נראים
כשאנו מוציאים את
שם ה' בתפילותינו
ובברכותינו כמה
וכמה פעמים ללא
כונה אזי אמרו מהר
ברוך שם כבוד
מלכותו ל"ו כמו
שאומרים על ברכה
לבטלה.

(מפי השמועה)
יהי קולות וברקים
וענן כבד
מה היו הקולות?
קולות המלאכים
שמקלסים להקב"ה
בכל בוקר ובוקר
שנאמר
(ל"ח) ברוך יחד כוכבי
בוקר ויריעו כל בני
אלוקים, והברקים
הם ג"כ מלאכים

שנאמר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט
וכתיב ביחזקאל א' ומן האש יוצא ברק, וענן כבד
כדי להפריש ולהפריד בין ישראל למלאכים שאם
היו ישראל רואים אותם היו נרעדים בראייתם
כמ"ש שם ענן גדול ואש מתלקחת וששים רבוא
מלאכים ירדו שם כנגד ששים רבוא מיישראל.

(רבינו חננאל הובא ברבינו בחיי)
שם האחד גרשם כי אמר... ושם השני אליעזר כי
אלוקי אבי וכו' ויצילני מחרב פרעה

יש להבין מדוע אצל גרשום אמר הסיבה על שמו
כי אמר "ובאליעזר לא כתוב כי אמר" ויש לומר
כי אם יספר לכולם הסיבה אצל אליעזר "ויצילני
מחרב פרעה" חשש שהיה אנשים רעים שילשינו
לפרעה המחפש את משה להורגו ויסגירו אותו
למצרים, לכן קרא שמו בסתר, משא"כ אצל גרשום
לא היה לו מה לחשוש, ולכן אמר ברבים כי גר הייתי
בארץ נכריה, ובפרט אחר שיתרו בעצמו שם אותו
בבית הסוהר עשר שנים, כי נודע לו שזה האיש
משה שברח מפרעה וחשש יתרו שיענישו אותו
כשישמעו שהוא נתן לו מקום מקלט למשה, ובדרך
נס נשאר חי כי ציפורה הביאה לו בכל לילה אוכל
ומשקה בסתר וכמו שכתוב בתרגום יונתן (ב'-כא).

(ספר"ק)

וישחתו וישק לו
וברש"י מי השתחוה למי, מי שקרוי איש שנאמר
והאיש משה וא"כ ברור שמושה השתחוה
ליתרו, ויש מקשים הרי מציינו שגם יתרו קרוי איש
שנאמר ויואל משה לשבת את האיש – זה יתרו, ויש
חלק שהמלה "איש" לבד יכול להיות גם יתרו אבל
משה כתוב אצלו והאיש משה' גם תואר וגם השם
שלו ביחד.

(אור החיים)
ומלבד זה ידוע ומובא בגמרא שבת שמושה רבינו היה
גבוה עשר אמות ויתרו היה בגובה איש רגלי ג' אמות

התענית של יו"כ מאתמול ולכן התענה ביו"כ, אבל
כל ישראל שלא קבלו עליהם התענית מערב יו"כ
לא התענו ואכלו באותו סעודה, (ועדיין משה רבינו
לא אמר להם הלכות יו"כ) ולכן משה היה עומד
ומשמש.

(חתם סופר)

ויהי ממהרת וישב משה לשפוט את העם
יש להבין מה היה לשפוט איזה ריב היה ביניהם הרי
היה להם מן האוכל ובאר לשתות, ויתר הדברים הרי
לא היה במדבר ויש לומר שהיה להם ריב על ביתם הים
שהראשונים שהגיעו לים לקחו המושבות והרבה, ואלו
שבאו אחריהם רצו שיחלקו שוה בשוה.

(פענה רוא)

מדוע אתה יושב וכו' כי יבא אלי העם לדרוש אלוקים
יש להבין מה ענה משה באלו הדברים ליתרו על
שאלתו למה דן הוא יחידי את העם, ויש לפרש לפי
דברי החזקוני שכתב שהעם שבאו למשה לתבוע
הם הערב רב שבאו בטענה שהם קרובי המצרים
ויורשיהם ולכן מגיע להם כל בית מצרים, ולפי זה לא
היה יכול שופט אחר לשפוט בזה הדין תורה, כי כולם
היו נוגעים בדבר כי לקחו מבית הים והם הנתבעים,
אבל משה רבינו שעליו נאמר "חכם לב יקח מצוות"
שכולם התעסקו בבית הים ומשה עסק בעצמות
יוסף, לכן רק הוא יכל לשפוט אותם, ומדויק הלשון
בפסוק כי יבא אלי העם וכמ"ש האוחז"ק שכלל
מקום שכתוב העם
הכוונה לערב רב, וזה
היה תשובת משה
ליתרו ששאלו מדוע
רק אתה יושב לבדך.

(בני אריאל)
כי יהיה להם דבר בא
אלי

צריך להבין איזה
משפטים היו שייכים
אז, ויש לומר שאחד
היה מגביה כסף וזהב
מבית הים, ונמדה לו
שהיה בתוך ד' אמות
של חברו, והיה טוען
שזה שייך לחבירו
ולא לו, וחבירו לא
רצה לקבלם וטען
ששייך למגביה, ועל
זה היה משה צריך
לשפוט ביניהם.

(מהר"ש מבעלזא)
זי"ע

והיה כל הרב הגדול יביאו אליך וכו'
יתרו עם ראש הגוי שלו, התכוון על כמות הכסף עם
דנים על הרבה כסף זה נקראה דבר גדול ודבר קטן
הכוונה אם דנים על כסום קטן, אבל לא כן לימדונו
חז"ל אלא דין פרוטה עדיין מאה, ואמרו בלשון
צחה "במקום שיש חילול ד' אין חולקין כבוד לרב"
ופירושה כך 'במקום שיש' הרבה כסף 'חילול ד'
הולכים לבית משפט, אך אם 'אין' אין כסף חולקים
כבוד לרב שהוא יפסוק את הדין.

מדרש תנחומא

כסא דנחמא נשגד קדם המחנך הדגול
הותיק והמסור בלב ונפש לתשב"ד

הרב משה גדליה הכהן פקשר שליט"א

על השבר אשר פקד אותו
בהילקת עטרת המשפחה אמו

האה"ח מרת נעמי פקשר ע"ה

המקום ינחם אותו ואת כל המשפחה הרוממה
בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו
לדאבה עוד ומי שאמר לעולמו די יאמר
לצרותיו די וזכה במהרה בנחמת ציון וירושלים
בבניין בית הבחירה, בתחיית המתים אכ"ר

המנחמים

ההנהלה התלמידים ההורים

וא"כ ככתוב שאחד משניהם השתחוה לשני בכדי
ש'וישק לו, אז בודאי שהגבוה השתחוה לנמוך, וא"כ
ברור שמושה השתחוה ליתרו,

(חזקוני)
עוד יש לומר שהראיה הוא כי המשך הפסוק הוא
והאיש משה עניו מאוד ואם כן שהיה עניו מאוד אז
בודאי הוא היה זה מי שהשתחוה לשני.

ויאמר יתרו ברוך ה' וכו'
איתא במדרש: מכאן שחביבים גרים לפני הקב"ה
יותר מיישראל וצריך ביאור היכן ראינו? ויש לפרש
עפ"י דברי חז"ל (חולין צ"א): חביבים ישראל לפני
ה' יותר ממלאכים, שיישראל מזכירים ה' אחרי ב'
תיבות שנאמר 'שמע ישראל ה', ומלאכים אחרי
ג' תיבות שנאמר 'קדוש קדוש קדוש ה', והנה
יתרו הזכיר אחרי תיבה אחת שאמר ברוך השם,
וזה ראיה שחביבים גרים יותר מיישראל, שיישראל
מזכירים אחר ב' תיבות ויתרו אחרי תיבה אחת.

(ר' אברהם ברודא)
ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן
משה

וברש"י הק' איתא ומשה היכן הלך אלא שהיה
עומד ומשמש לפניהם, לפי מה שדרשו חז"ל
על הפסוק הסמוך ויהי ממחרת – ממחרת יום
הכפורים, משמע שאותו היום שהיה הסעודה
לכבוד יתרו, היה יום הכפורים, ומשה רבינו הרי
ירד מן ההר ביום הכפורים והוא קיבל עליו את

סימן טוב ומזל טוב

מעמוקא דליבא שלוחות בזה
למוחנך החשוב והותיק

הרב מרדכי יאקאב שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעוננו

בנישואי בתו הכלה

יה"ר שהזיווג יעלה יפה, ויהא הבית בהנחתו בית נאמן בישראל,
בית מלא ברכת ה', בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ומצוות,
מתוך אושר והרחבת הדעת,
סיעתא דשמיא וכל טוב סלה.
השמחים בשמחתכם

113 האנשים הפלאה הג' ה'אלמים